

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

BIBLIOTECA
Nr. 7222
Sectia VI
ACADEMIA de AGRICULTURĂ

ANUL IV

Nr. 21

27

MAIU

1923

În acest număr: Primejdia străinilor de Octavian Goga; Pământ și cer, trei sonete, de Octavian Goga; Lipsa de profesori în Ardeal de Octavian Prie; Groparul, novelă de Septimiu Popa; Mici antreprenori... de Moise Nicoară; Adah-Kaleh de P. Nemoianu; Oszkár Jászi în Ardeal de A. H.; Scriitorii români de Constanța Hodoș; Cronica politică de Ion Balint; Gazeta rimată: Fagure la Blaj de Viteazul Leonard; Insemnări: O calomnie stupidă; Istoria pragmatică; Subvenții culturale; Elogiul lui Renner; Di Iuliu Maniu și Bela Kun; Di Marghiloman la Timișoara; Glasuri din Basarabia.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIAȚA CUZĂ VODĂ NO. 16

Un exemplar 5 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Primejdia străinilor

Mai zilele trecute, când înregistrând tulburarea studențească, mi-am permis să înfrunt mânia „presei independente“ dela București și să văd în sbuciumata protestare unanimă a universitarilor o mișcare românească cu fond onest și sănătos, am spus în treacăt că năvala impetuoasă a străinilor la noi legitimează îngrijorările pe care le manifestează sufletele tinere dintr'un instinct precis de conservare națională. Nu peste mult, întreat fiind în această chestiune de către redactorul unui ziar unguresc din Cluj, mi-am repetat convingerea că puhoiul străin care dă asalt României din toate părțile trebuie stăvilil și că protestarea împotriva lui este datoria noastră a tuturor.

Aceste inocente declarații par a fi stârnit oare-care nedumerire între cetitori, judecând după multele semne de atențiune ce mi se trimit pe urma lor. Ca și când aș fi săvârșit un act de mare curaj, mă pomenesc cu cuvinte de laudă și de încurajare din atâtea părți. Lumea pare a se mira că cineva care a avut o situație de răspundere în politica țării nu se înfășură în obișnuita prudentă tăcere atunci când vine vorba de-o chestiune care ar putea atinge susceptibilitățile arendașilor de „opinie publică“ din capitala țării.

Trebuie s'o spun, că nu merit câtuși de puțin măgulitoarele aprecieri de ocazie, fiindcă întrucât mă privește mi-am însușit cam de multșor obiceiul de-a face politică cu ușile și ferestrele deschise și de-a rosti adevărul întreg...

De-aceia, ori-cât de mult m'aș „pune rău cu presa“, supărând câteva redacții dela București care-și vor vedea vizați verii și cumnații în aceste rânduri, trebuie să mă asociez din nou la toți cari strigă împotriva valului cutropitor de străini repeziți asupra noastră. Și în acest punct, ca și în multe altele, exasperarea tineretului nostru e perfect legitimă. Țara, în prima ei perioadă de consolidare, într'o vreme când alături de-o grea criză economică pe urma războiului, resimte și agitația permanentă a unor fricțiuni pricinuite de opera de nivelare a provinciilor care s'au unit, suportă tot mai greu procesul

permanent de penetrație străină pe teritoriul ei. Dela începutul marelui război și până astăzi România actuală suferă consecințele fatale ale acestui proces. O imigrație continuă o amenință cu schimbarea radicală a raporturilor demografice de ieri de pe cuprinsul ei. Subt ochii noștri ne năpădește zi cu zi o populație nouă pentru care țara noastră nu e o patrie ci un loc de popas și-un prilej de exploatare. Mult mai rău decât muștele columbace care au invadat câteva județe, ca să se prăpădească la sfârșitul lunii Mai, sunt acești inoportuni oaspeți cu sutele lor de mii.

Ar fi un mare serviciu pentru lămurirea tuturor, dacă s'ar publica o statistică precisă a recensământului și dacă s'ar trage comparația cu cifrele de-acum cinci și zece ani. Atunci s'ar vedea ce primejdios strat recent s'a suprapus cetățenilor de baștină ai acestui pământ. Basarabia și Bucovina ar da poate procentul cel mai mare al intrușilor indezirabili care s'au strecurat și se strecoară în masă peste Nistru, măbind confuzia de-acolo și întreținând în mod meșteșugit o surdă agitație și-o atmosferă de nesiguranță. Orașele din vechiul Regat sufăr de-asemeni. La București după război e un aspect nou de trecători care-ți dau impresia unui centru cosmopolit.

Ardealul nu s'a putut sustrage nici el penibilului flagel. Cel puțin două sute de mii de guri străine strigă zilnic aici. Se pot fixa ușor și repede etapele acestei revărsări. Prima năvală a fost pe vremea ofensivelor rusești din Galiția, când subt lovitura ciocanului lui Brusilov chinuita provincie ne-a scupiat din mărunțiile ei secrețiuni impure. Până pela linia Mureșului prin orașele dela nord și prin satele noastre ne-am găsit în fața unor călători care s'au ivit, ori cu traista în băț prelungind dela Sighet mai la vale ceia ce poporul nostru chiamă „lavră jidovească“, ori voiajori suspecti în căutarea unor resurse de trai. A venit guvernarea lui Horthy cu pogromurile dela Budapesta, când pe linia Arad și Oradea-Mare s'a deschis din nou drumul Canaanului. A fost a doua năvală. De-atunci imigrația continuă nepotolită, metodică, ca dirijată de-un bine chibzuit plan strategic.

Majoritatea absolută a acestor oameni-columbaci e evreiască.

Firește, ei venind aici nu se mulțumesc să fie spectatorii cu brațele încrucișate. Purtați de instinctul lor cunoscut după afaceri și-au pus în mișcare de grabă aparatul complicat. O mare parte au congestionat orașele supraîncărcate ca populație. A început specula și corupția, ca o avalanșe, pretutindeni. A început o transformare pripită a relațiilor de proprietate. Mi se spune că în orașele dela nord ale Ardealului fiecare palmă de pământ e cumpărată de-acești rătăcitori fii ai lui Israel, care peste noapte și-au preschimbat prezența provizorie în cetățenie românească. La țară s'au prelins de-asemeni, discret și sigur în toate colțurile. Țăranii noștri sunt dezarmați în fața lor și șapte piei se trag zilnic de pe bielele sate copleșite de cârciumi și tot felul de întreprinderi care le secătuiesc.

Aceasta este realitatea.

Dacă a schișa un gest de apărare împotriva ei înseamnă a ne lipi pe frunte pecetea de „antisemiți“, nouă care în flacărele marelui

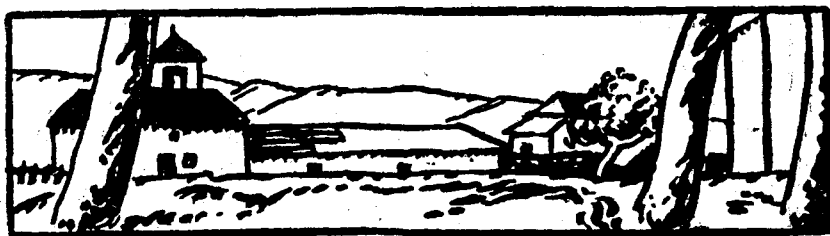
război ne-am topit ori-ce resentiment de rasă și-am smuls prejudecățile din mintea noastră ca pe niște buruiene netrebnice, atunci suportăm porecla. Suportăm și oprobiul dlui Honigman, care probabil se va grăbi să ne denunțe Europei ca „huligani“, să ne deie lecții duioase de umanitarism și să ne învețe în numele lui Simeon Bărnuțiu catechismul dragostei de țară. Toate bune. Un singur lucru nu mai suportăm: prelungirea acestor stări de incertitudine, când elemente primejdioase, antipatice insule plutitoare de pe valurile tulburi din Europa orientală, se așează definitiv pe spinarea noastră.

Remediul împotriva răului nu poate fi decât o acțiune de guvern pentru constatarea apartenenței fiecărui locuitor de-aici și o grabnică operă de purificare. Până nu se va începe o astfel de măsură să nu ne mirăm că nemulțumirile aici cresc și că suflete curate tinerești își strigă ponosul lor.

Intrucât ne privește, noi vom relua chestiunea și-o vom analiza cu toată liniștea și de-aici înainte, chiar și cu riscul neplăcerilor sentimentale ale „presei independente“, pentru care considerația noastră, precum se știe, crește în fiecare zi...

OCTAVIAN GOGA

Pământ și cer,

I

*Pământ, pământ... Ogradă vinovată
C'un furnicar la orice cotitură,
Cu măruntaie putrede de ură,
Povestea ta o știu ...e neschimbată...*

*Așa, muncit de-o tainică arsură,
Râvnind o nouă jertfă 'nsângerată,
Flămând și rău, așa mi te arată
Din moși-strămoși a veacurilor gură.*

*Deacea 'nvins și obosit de tine,
Cu sufletul chemat de zări senine
De câteori mă cerceta misterul, —*

*Eu însetat de-o nevăzută țară
Smulgându-mă din haina ta murdară,
Priveam în sus, mă mângăiam cu cerul...*

II

*Acolo 'n slavă, binecuvântate,
Ardeau lumini sfințite din vechime,
Era un templu unde n'a fost nime
Din lumea asta plină de păcate...*

*Altar aveam acolo 'n înălțime,
Căci după poarta boltii înstelate,
Homer mi-a dat a zeilor cetate,
Isus mi-a dat curata lui Treime...*

*Putea oricât să stăruie minciuna
Aici în praf... căci ochii totdeauna
Scăldându-se 'n tăriile albastre,*

*Mă învățau în nopți de reverie,
Că este sus în cer o armonie,
Ce-i dincolo de patimile noastre...*

III

*Azi în zadar vrea inima bolnavă
Să-mi prind'un vis din norii moi de seară,
Azi umbrele amurgului de vară
Miroase toate-a moarte și-a otravă...*

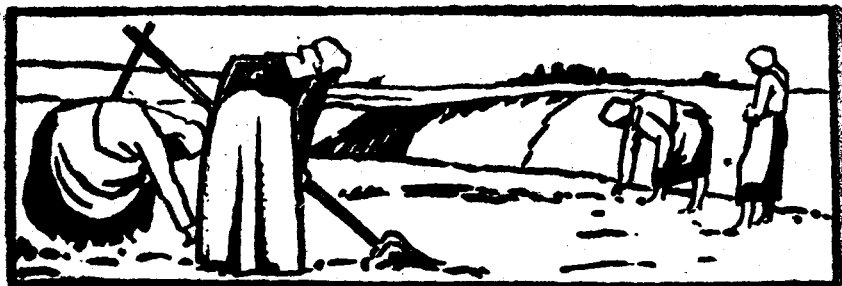
*Sbătându-se în goana lui de fiară,
Pământul simt cum s'a urcat în slavă,
Mașina lui îmi uruie grozavă
Spărgând a bolții pace legendară...*

*Rănit văzduhul tremură 'n răsfrângeri,
Se duc din el popoarele de îngeri
Ș' în mintea mea un basm frumos se frânge! —*

*Nu mai ești sfântă rază diafană,
Căci cerul alb și jără de prihană
Azi e stropit cu pete mari de sânge...*

Iași, 7 Iulie 1917

OCTVIAN GOGA

Lipsa de profesori

În anul acesta s'au deschis în Ardeal zece licee noi. În alte vremi, deschiderea unui singur liceu era un adevărat eveniment și recunoștința țării față de ministrul instrucțiunii, cari știa să mai creeze un nou focar de cultură pentru părțile largi ale populațiunii, nu mai cunoștea margini. Parlamentul — opoziție și guvern — uita pentru un moment divergența de păreri, pentru a-și da în unanimitate contribuțiunea sa de recunoștință față de acest act de stat, și nu era destul de mare jertfa pe care ar fi adus-o țara pentru prosperarea noului institut.

Adevărat e, că la deschiderea fiecărui institut se făceau pregătiri. Se studia cu deamănuntul situația localității, starea materială a locuitorilor din împrejurime, maximul de folos ce-l va aduce noua școală, iar pe urmă se căuta dacă din punct de vedere al ideii de stat, este desirabilă sau nu?

Numai după ce erau date toate aceste puncte de orientare se lua avizul orașului asupra contribuțiunii, cu care se angaja la clădirea, amenajarea și întreținerea noului școli, ca aceea să fie nu numai o podoabă a localității, ci un centru pentru promovarea intereselor generale, reclamate de ținut.

La noi s'au deschis într'un singur an zece licee și publicul de abia știe de existența lor. Ba chiar și ceice se bucură astăzi, că au liceul înaintea uși, privesc cu o oarecare nedumerire în viitor, nefiind siguri dacă liceul va ajunge ziua de mâine sau ba.

Căci se întreabă fiecare cetățean, ce liceu este acela, unde întreg corpul didactic constă dintr'o biată învățătoare, care a primit cu resignare creștinească să facă și pe profesorul de geografie și pe cel de germană?

Preotul local s'a angajat ca suplinitor la latină, matematică și limba română, iar medicul cercual predă celelalte materii, cu ocazia fiecărui turneu pe care e dator să-l facă în cercul acela.

Cât pentru edificiu, s'a închiriat (sau rechiziționat) o sală într'o

clădire mai mult sau mai puțin corespunzătoare, lemne de foc de comuna, curățenia o face servitorul orașului, iar de aparate școlare la geografie, geometrie, gimnastică, de bibliotecă școlară, de colecțiunile necesare instrucțiunii se va îngriji... bugetul viitor, dacă se va îngriji.

Spu-neți acum, ce garanții și ce liniște sufletească pot să aibă locuitorii acelei comune fericite, cari au stors prin voturile lor înființarea unui liceu a cărui existență nu e câtuș de puțin asigurată. Și ce vor face acei oameni, dacă la apropiatele alegeri vor veni alte comune din apropiere și vor argumenta în felul obicinuit, — cu voturile, — cerând să se suprimе liceul din aceea comună și să se transfere în alta, unde condițiile de traiu, de comunicație, de instalare sunt mai avantajoase?

Iată soarta unei țări, care dă clenodiile cele mai scumpe pe mâna agenților electorali, pe mâna candidaților fără scrupule, cari în râvna lor de a ajunge la mandat cu orice preț, le aruncă pe piața vorbăriei ca marfa de târg, cerând pe urmă guvernului, pe care îl sprijinesc, ca să le ratifice și să — plătească.

Înțeleg, ca reparația unui pod, croirea unei șosele, înființarea unui târg de țară sau concesionarea unui birt comunal să formeze obiect de târguială dintre oameni și candidați, dar nu voi înțelege niciodată, ca politica culturală și națională a unei țări să fie îndrumată de curentele demagogice și de interesele mărunte de partid. Aceasta cu atât mai puțin, cu cât cultura este un patrimoniu comun al tuturor cetățenilor, iar la întemeierea focarelor ei sunt hotărâtoare acele orientări, cari răsar din necesitățile generale și din aspirațiunile naționale ale maselor. Iar noi deschidem școli și nu avem profesori.

Nu avem profesori nici pentru școlile preluate dela statul ungheresc, necum pentru cele ce se înființează astăzi. Cât pentru viitor, dacă nu se vor lua cu degrabă măsuri vom ajunge în situația, ca mai ales la unele secțiuni să nu avem profesori de specialitate nici pentru cele mai însemnate licee. Statistica pe care o publicăm aci va servi ca dovadă a celor afirmate mai sus.

Iată tabloul candidaților de profesori, cari frecventează facultatea de științe din Cluj.

Matematici: an I 27, an II 11, an III 7.

Fizico-matematici: an I 10, an II 2, an III —

Fizice: an I 6, an II 4, an III 1.

Chimie: an I 11, an II 8, an III 6.

Științe naturale: an I 17, an II 4, an III 9.

Geografie și științe naturale: an I 12, an II 11, an III 1.

Din statistica aceasta reese, că facultatea de științe de abia numără la anul al III-lea 24 candidați, un număr atât de neînsemnat, încât e departe de a putea satisface catedrele vacante de astăzi, necum să asigure și contingentul, cari fatal se cere în fiecare an de pe urma pensionărilor și deceselor.

Pe lângă acest inconvenient momentan, statul va trebui să țină seama și de eventualitățile din viitor, cari își desenează perspectivele lor în legătură cu preluarea unor instituții, cari astăzi nu sunt ale statului și cari la timpul său vor reclama alt număr considerabil de profesori.

Iată deci că astăzi nu atât numărul liceelor este cheia situației, cât mai mult acela al profesorilor. Dacă nu ne vom îngriji de cu vreme de contingentul necesar de profesori vom ajunge într-o situație, încât nici acele școli secundare și medii nu le vom putea susține, cari există și funcționează astăzi regulat.

Ca să se vadă gravitatea situației, vom aminti că pentru școlile medii statul astăzi nu are nici o posibilitate de a califica noi profesori. Tot astfel stăm și cu pregătirea profesorilor dela școlile normale, ca să nu mai vorbim de lipsa unei modalități pentru pregătirea profesorilor de geometrie și desen sau de pregătirea corpului didactic pentru școlile comerciale sau industriale.

Iar fără corp didactic pregătit cum ai să întreții școlile existente, și de ce deschizi școli noi?

Cum vrei să încurajezi carierele practice, dacă nu te îngrijești, ca tocmai școlile menite să pregătească oameni pricepuți la comerț, la industrie, la desen — în Ardealul acesta industrial — să-și aibă înainte de toate personalul didactic distins și bine pregătit?

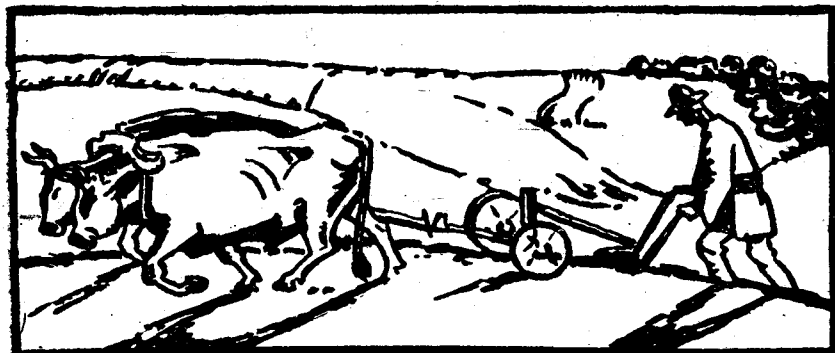
Iată cum s'a ridicat adevărata problemă în legătură cu deschiderea noilor licee. Este o lipsă de profesori, care în mod fatal va determina și existența școlilor de astăzi și a celor viitoare. Iar situația, în acest punct nu se va putea ameliora, decât cu grabnice măsuri ce se vor lua de către centru.

Dacă lumea este înclinată spre cariere productive, în schimb ministerul este chemat, ca prin ameliorarea situației materiale a profesorilor, să atragă spre aceste cariere elementele cele mai bune.

În cazul aceste bursa nu este unicul mijloc de a mări producția. Singura modalitate este asigurarea traiului zilnic al studenților în litere și științe, prin întreținerea integrală din partea statului, în internate proprii, așa cum în occident se găsesc pretutindeni.

În felul acesta vor putea studia în liniște cei mai lipsiți de mijloace, iar statul își va asigura un corp didactic, care va garanta existența școlii de azi și înălțarea celei de mâine.

OCTAVIAN PRIE

Groparul

Așa fac acum: arunc o privire rece, indiferentă femeilor, cari își smulg părul bocindu-se la marginea gropii. Vaietele și lacrimile lor nu mă mișcă și nici nu vărs vreo lacrimă. Simțul ăsta s'a tocit cu totul în mine. Prea mulți oameni am îngropat de când sunt popă. Și-apoi, uneori cam invidiez pe cel mort, iar invidia scoate lacrimi numai din ochii femeilor.

Uneori îmi vine să chiar zâmbesc, mai ales când nevasta celui răposat vrea să se arunce în groapă, pe urma sicriului, iar câți-va bărbați se reped, o prind cu putere și o rețin. În vreme ce nevasta se sbate în brațele lor și zbiară, mă întreb:

— Oare, dacă ar lăsa pe femeia asta de capul ei, s'ar asvârlă într-adevăr în groapă?

Dar când arunc cea dintâi lopată de țărână în groapă, oftez și eu și șuier între dinți:

— Ehei, lume, lume, se vede c'a murit badea Petre!

Apoi „Veșnica lui Pomenire,” — zece lei și celelalte. Asta așa merge de doi ani de zile, de când au îngropat pe badea Petre. Atunci, în vreme-ce îi coborau sicriul în groapă, oamenii clăteau cu capetele și făceau:

— Sărace bade Petre! Multe gropi ai săpat, acu ți-o săpară și ție!
Iar eu privind fundul gropii:

— Ehei, lume, lume, se vede c'a murit badea Petre!

* * *

Gropile lui badea Petre erau făcute pe „paragraf”. Zicea:

— Destul de urâtă-i viața unor oameni, fie-le măcar groapa frumoasă!

Iar când muria vre-un bogătaş:

— Frumoasă i-a fost viața, fie-i frumoasă și groapa, că dincolo...
nu știi ce-o mai fi!

Oamenii satului ziceau adeseori:

— Până-i badea Petre gropar, de-a dragul să moară omul!

Făcea gropile pentru șeșe lei și de mâncare. Cine-va îl sfătuisese să ridice prețul.

— La ce bun? îi replica badea Petre. Prea aș îmbogăți pe cârciumar.

Avea dreptate. După fiecare prohod, dacă treceam prin dreptul cârciumei îi auziam glasul trăgănat:

Ehei, lume, lume,
Cum ți-aș pune nume,
Că ești ticăloasă
Și nenorocoasă!

Odată l'am înfruntat.

— Lasă, părinte, — îmi răspunse, — nu te supăra. Dumneata ai cântat de-ajuns pentru cei zece lei ai dtale, să cânt și eu pentru cei șeșe ai mei!

Așa l'am pomenit, gropar, când am venit în Săcătură, dar nu i-am prea băgat de seamă gropile. După vre-o patru luni m'au chemat să îngrop un om în satul vecin. Groapa era prea strâmtă și a trebuit să așteptăm cu așezarea sicriului până s'o lărgească, în vreme ce câțiva oameni clătiau cu capetele și ziceau:

— Gropi ca badea Petre dela Săcătură nu mai face nimeni.

La cel mai apropiat prohod m'am convins că aveau dreptate. Gropile lui badea Petre erau cu adevăr gropi „artistice“

— Le sap din tot sufletul meu, — îmi zise odată. Patruzeci și nouă încă și-apoi, — sape-mi și mie altui!

— De ce-o spui asta, bade Petre?

— De ce-o spun? Știi dta, părinte, că o sută de gropi fac cât patru-zeci de leturghii, va să zică un „sărindar“ plătit?

— Știu! — i-am răspuns, măcar-că nu știam.

— Ei bine, optsute ciincizeci și una de gropi am săpat până acum. De-o fi să plinesc până la nouă sute, am nouă sărindare plătite, pentru toate cele nouă cete îngerești!

Convorbirea asta se întâmplase în cimitir și cum priveam mulțimea de morminte ce era înaintea noastră, mă prinse de-odată de mână neca anteriuului.

— Vino părinte, să-ți arăt cea dintâi groapă ce-am săpat-o!

M'a dus la umbra unui cireș, la un mormânt ce părea ca proaspăt.

— Vezi mormântul ăsta? E de patru-zeci și trei de ani... În locuș gol de lângă mormânt se va face o groapă. Dar... n'o s'o fac eu... Apoi... se vor învechi încurând amândouă... Numai cireșul ăsta își va scutura frunzele de-asupra lor. Eu l'am sădit...

A fost nevastă mea. Am trăit împreună un an și două luni și a murit în durerile nașterii. Era altă lume pe-atunci. Când îi muria omului femeia, îi muria jumătate din suflet: vezi, jumătatea sufletului

meu e aici în mormântul ăsta. Priveam cele două sicrie întinse în mijlocul casei, al ei și al copilășului abia botezat și... părea că-mi simt inima strânsă ca în clește. Era să mă spânzur. Am ieșit din casă și-am mers în neștire... către cimitir. Groparul tocmai le săpa groapa.

— Măi omule, — am zis groparului, dar asta-i groapă? I-am smuls târnăcopul din mână și m'am apucat s'o sap eu. Și pământul care-l aruncam din groapă era frământat... cu lacrimile mele.

Când au îngropat-o, auziam șoaptele oamenilor, ba chiar și pe fie iertat părintele Ilisie (că eu i-am săpat și groapa lui):

— Ce groapă minunată! Așa gropi nu s'au mai pomenit!

De aci încolo mă chemau la toți morții și când aduceau sicriul la groapă mi se bucura sufletul, că auzeam pe oameni:

— O, ce mai minunăție de groapă!

Eu n'am mai simțit nici o jale după morți, ba, Doamne iartă-mă, mă bucuram în totdeauna și îmi ziceam:

— Dac'a murit Ilinca mea, de ce să nu moară lumea toată?

Abia după ce îngropau pe mort o luam către cârciumă și... îmi începeam și eu bocetul:

Ehei, lume, lume,
Cum ți-aș pune nume,
Că ești ticăloasă,
Și nenorocoasă!

Iar când se isprăvia băutura, răcneam odată din toate puterile:

— O, lume, lume,

De ce nu te-aprinzi odată?

Pricepeam acum, de ce câte-odată îl vedeam în cimitir, chiar și când nu făcea gropi. L'am întrebat iar:

— Bade Petre, dumneata n'ai moșie?

— Am părinte, cești trei coți de pământ lângă mormântul Ilincai!... Odată... la cinci ani după moartea ei... era s'ajung și eu la zece pogoane de pământ, dar m'a scăpat domnul Laiș de ele...

— Cine-i domnul Laiș?

— Haida numai!

M'a prins iar de mâneacă și m'a dus la un mormânt îngrădit și cu cruce de marmoră.

— Aicea-i! Eu i-am săpat și groapa lui!

Câteva clipe am stat fără să vorbim: eu citeam inscripția de pe cruce, iar el își umplu luleaua, o aprinse, slobozi două fumuri și continuă:

— Eram într'al cincilea an de văduvie, când mi-au murit și părinții, amândoi într'un an. A rămas o moșioară frumoasă pe urma lor, dar a trebuit s'o împart cu soră-mea. Ea era măritată, cu cinci copii și bărbatu-său stăruia mult să-i vând și partea mea. I-am vândut-o, dar banii nu i-am băut, vede-mă Dumnezeu, nu i-am băut! I-am așezat pe fundul lăzii și o jumătate de an nu m'am atins de ei. Dar atunci s'a dus dascălul Irimie dela noi, îl mutară la o școală dela oraș că era dascăl vestit: toți oameni bătrâni cari știu carte dela el au învățat. El avea o moșioară de zece pogoane, lipită de moșia lui domnul Laiș;

pământ bun lucrăm și eu două pogoane din ele pe dijmă. Când la cu-lesul porumbului, venise să-și ia partea, mi-a spus că vrea să-și vândă moșia.

— Și câți bani ai cere pe ea? — l'am întrebat așa, ca într'o doară.

Mi-a spus și... vorba vorbă aduce. Ne-am pus pe târguite. El mai lăsa, eu mai puneam și tot așa și iar așa, dar n'am putut s'ajungem la învoială. Pe lângă sumulița ce-o aveam mi-ar mai fi trebuit încă două sute bune.

— M'oi mai socoti... — i-am zis însfârșit — și dac'o fi s'o cumpăr, în săptămâna viitoare viu la d-ta la oraș, să facem contractul.

Să știi d-ta, cât am cumpănit treaba asta! Ziua n'aveam odihnă, noaptea n'aveam somn. Oamenii mă desmântau, care de care. După trei zile aproape m'am hotărât să n'o mai cumpăr. Atunci mi-a scos naiba în cale pe domnul Laiș. I-am spus și lui cum stă târgul, și l'am întrebat :

— Spune-mi, domnule, n'o fi prea scumpă?

Domnul Laiș tuși odată și îmi răspunse zâmbind :

-- Nu, Petre, nu-i scumpă, îți spun eu. Cumpăr-o repede, să nu te ia altul pe dinainte !

Acum m'am hotărât. Aveam un prieten bun în sat și mi-a împrumutat două sute. Iar a doua zi dis-dimineța, am pornit la drum, către oraș. În crucea amiezii am ajuns în capul orașului. În dreptul vămii, pe cine crezi c'am întâlnit? Pe domnul Laiș, venia dela oraș în trăsură cu patru cai. I-am dat bună ziua și am luat-o așa către dascăl.

Pe dascăl l'am aflat numărând bani.

— Ce mai nou pe la Săcătura, Petre? — mă întreabă după ce mă pofti să șed pe un scaun.

I-am spus c'am venit să facem contractul,

El mă privi mirat.

— Ce contract? Doar... am vândut moșia...

— Cui?

— Lui domnu' Laiș. A fost azi la mine și am făcut contractul.

A zis că tu nu te ții de târg...

Nu-mi credeam urechilor. Părea că se învâрте lumea cu mine. Fără să zic o vorbă, am întors dascălului spatele și am pornit spre casă. M'am dus la cârciumă și de-aci încolo mereu, în toate zilele. În vreme de patru săptămâni s'au topit toți banii, până într'o groșiță. Priveam trist fundul lăzii și așa-mi venea să merg la domnul Laiș să-l iau de gât. Dar m'am dus la mormântul Ilincăi.

— Om nebun, — mi-am zis, după ce mi-am vărsat toate lacrimile. Moșie îți trebue ție?

Așa-i părinte! Lângă moșie ar fi trebuit în curând și o femeie și atunci... ce s'ar fi ales de mormântul Ilincăi? Știi, două femei deodată, nu pot să încapă în inima omului.

Când a murit domnul Laiș, i-am săpat-o groapă frumoasă conțignație. Iar când la prohod, popa Ilisie spunea: „Fie-i țărâna ușoară“, abia-mi puteam stăpâni râsul: în țărâna mormântului lui am mestecat un săculeț de pământ din cele zece pogoane. Dar... au trecut toate,

ier-te-l bunul Dumnezeu, că eu l-am iertat de mult! Incă patru-zeci și nouă de gropi și apoi...

*

Dar n'a mai ajuns decât treizeci și patru... Intr'o seară, m'au chemat să-l spovedesc și să-i dau grijană.

— Mă duc, părinte — îmi zicea cu glas stins, — și nu mi-am împlinit sărindarele. Incă cincisprezece gropi...

— Nu te supăra, bade Petre, — i-am zis, — o să scapi din boală... Și chiar dac'o fi să mori... cele cincisprezece gropi le po-
tolește mila lui Dumnezeu... ce's cincisprezece gropi înaintea lui?

El suspina însă mereu. I-am făgăduit pe urmă, că o să po-
tolesc eu lipsa, o să fac șase liturghii (c'atâtea se nimeresc cu cinci-
sprezece gropi) și-atunci s'a mai liniștit.

La despărțire mi-a strâns mâna cu putere:

— Rămas bun părinte! O să mai îngropi mulți morți, pân'te-or
îngropa și pe d-ta, ca și pe mine, c'ășa-i soarta omului, popă ori
gropar, tot atât. Dar când vei zice „Vecinica lui pomenire“... o să te
uiți în fundul gropii și par'că te vād cum o să dai din cap și o să
șueri printre dinți:

— Ehe, lume, lume, se vede c'a murit badea Petre!

* * *

L'a petrecut tot satul și l'am îngropat lângă mormântul Ilincăi.
Două morminte proaspete încă, dar se vor învechi în curând. Poate
ar trebui să le înoesc eu câte odată, dar n'am vreme.

Dar când îngrop vre-un om, după ce așează sicriul în groapă,
arunc cea dintâi lopată de țărână, mă uit în fundul gropii, oftez una și
murmur așa între dinți:

— Ehe, lume, lume, se vede c'a murit badea Petre!

Și atât.

SEPTIMIU POPA

Micii antreprenori...

În timpul din urmă, două înălțătoare manifestații de pietate față de trecutul luptelor naționale au avut de îndurat un odios atentat din partea reclamei și minciunii electorale. Se pare că cele mai curate locuri de pelerinaj trebuie să sufere adesea năvala profanatorilor... Liniștita reculegere sufletească, cu care mulțimea noastră a înconjurat comemorarea morței lui „badea Gheorghe“, cași prăznuirea adunării din 3/15 Mai 1848, a fost o clipă turburată de antipatica rățoială ulterioară a prea cunoscuților antreprenori politici ai Ardealului.

Foarte politicos, și plin de ireproșabile mlădirei dorsale, d. Iuliu Maniu a apărut mai întâi la Băsești, elegant întovărășit de către d. Leonard Paukerow, apoi la Blaj, simbolic escortat de către d. Emil D. Fagure, pentru ca, astfel flancat de eclerorii purei conștiințe românești, să se vadă proiectat peste douăzeci și patru de ore în coloanele strâmbe ale *Luptei* și ale *Presei*, subt aspectul dublu de răscolitor al maselor și depozitar al credințelor seculare...

Despre încercarea de mistificare țesută în jurul seninei solemnității din Sălaj, s'a mai vorbit în paginile acestea. Cu o tipică îndrăzneală, gazetele așa zisului partid național au repezit asupra publ'cului cetitor din Ardeal, — și mai ales asupra celui din București, — o grea avalanșă de născociri interesate. Spre marea lor surprindere, desnădăduiții auditori de un ceas și jumătate ai panegiricului dlui Valeriu Branisce, bieții spectatori, amenințați de insolație ai jalei estetice care cuprinsese cele câteva mii de răbdători asistenți, au putut să cetească chiar a doua zi, în dările de seamă ale oneștilor confrați, că la poalele monumentului funerar din Băsești se petrecuse și un alt act public neobservat de nimeni: triumfala sărbătorire a dlui Sever Dan și a părintelui Man, cei doi teribili tribuni ai poporului. Imaginația, bine retribuită, a reporterilor convocați *ad-hoc* dela Lemberg, a întregit repede decorul. Miniștrii abia scăpați cu fuga de furia cetățenească, valuri tumultuoase aclamând pe reprezentanții firmelor *Marmorosch*, *Renner* și *Ganz*, strigăte viforoase de: „Trăiască partidul național!“, — adică, într'un cuvânt, tot ceea ce nici vorbă nu fusese să se întâmple... Și filmul falsificat în camera obscură a *Patriei* se desfășura înainte și reușia să

mai impresioneze pe câțiva naivi, încă nefamiliarizați cu aceste grosolane „trucuri“ profesionale.

Cu festivitatea obștească de pe Câmpul libertății, lucrurile s'au petrecut aproape la fel. Patronii fostului Consiliu dirigent s'au prezentat cu aceleași lungi și sarbede cuvântări, s'au burzului în fața membrilor guvernului veniți și ei să plaseze câte-un discurs, și au sfârșit prin a se tămăia reciproc la banchet, în accente lirice, cari nu se mai îndreptau acum spre Simeon Bărnuț, ci, vai! — numai spre d. dr. N. Lupu!... Și, pentrucă, pentru întâia oară un frate de-al d-lui Albert Honigman se așeza la masa mitropolitului din Blaj, acest eveniment a fost proclamat, în foaia d-lui Ion Agârbiceanu, ca o mare sărbătoare a democrației române. Blandul prozator, aducându-și aminte că are printre eroii săi și pe unul care poartă numele castului călugăr dela Gherla, n'a lăsat să treacă prilejul înălțătoarei aniversări, pentru a scutura zgomotos „lanțurile neiobăgiei aruncate asupra noastră dela Unire încoace“ și pentru a aminti că lupta pentru libertate, n'a fost încheiată odată cu „limpezirea procesului nostru milenar“, ci abia acum începe, cu „dușmani noi“, cari se pun de acurmezișul „tendențelor de democratizare“ a țării.

Verbe răsuflăte și pline de fățărnicie, cari vor fi foarte răsunătoare în acustica sălei *Dacia*, unde fac desigur, deliciul entuziasmului facil al neo-cetățenilor din strada Lipscanilor, dar cari, mărturisiiți cu toții, nu-și au locul în fața altarului ridicat suferințelor noastre de altă dată. Aci, asurzitoarea tobă de bălci ar fi putut să tacă. Meschinele interese de tarabă ar fi putut să rămână, rușinate, la o parte.

Pentru noi însă, faptul că s'a întâmplat astfel, nu e o surpriză. Pensionarii Alba-Iuliei au amenințat vreme de trei ani pe toată lumea cu sperietoarea unei revizuirii a „pactului“ încheiat în odaia otelului *Ungaria* între dl Romulus Boilă și națiunea română... Ei au luat în antrepriză pe Avram Iancu, pe Samuel Micu, pe Gheorghe Șincai, ei sunt autorii lui *Supplex libellus Valachorum*, ei au fost trași pe roată împreună cu Horia, ei au stat în fruntea acestui neam la 1848, la 1868, la 1838, la 1808, și așa mai departe; — propagatorii separatismului, sunt în același timp și paraziții Unirei.

Având această calitate, nu trece un moment de glorie și de glorie a celor ce-au fost, fără ca prea cunoscuții domni să nu încerce a trage de-aci puțin folos, ceva dividende politice și pe seama necazurilor lor de astăzi. Noroiul mărunț și plicticos al mărunțelor afaceri de partid e aruncat mereu să stropească toate flamurile ridicate în zilele de sărbătoare națională. În loc să amuțească patimele în fața marilor umbre dispărute, se încearcă mărunte escrocherii de gazetă, cari au rolul să arate cetățenilor din mahalalele Bucureștilor, că în Ardeal nu există partide politice „în Ardeal există un singur partid politic“, partidul național „care este întreg poporul românesc“, — așa cum era la 1848, la 1868, la 1808 și așa mai departe!

* * *

Intreținuții așazisului partid național se prezintă deci cu orice

prilej, să apuce o bucată din lăsământul trecutului, dar ei nu sunt numai clironomii fără hârtii în regulă ai tuturor strămoșilor noștri. Când pot, ei trag bucușos un câștig și de prin împrejurimi, ba chiar și mai departe. Ei aduc reporteri dela Filadelfia și operateri cinematografici din Marsilia, și fotografiile intrunirilor lor apar, cu inscripții fulgerătoare împotriva „oligarhiei“, dela Bichiș-Ciaba până la Paris. I-am văzut protestând împreună cu dl Szilagyî dela Budapesta în contra încoronării regelui Ferdinand i-am văzut lăcrimând împreună cu dl Neugeboren dela Brașov pe ruinele drepturilor minorităților, și i-am văzut plângându-se redactorilor din New-York că nu s'au putut înțelege cu dl Ion I. C. Brătianu în „pertractările“ pentru guvernare.

Acum, o nouă pradă se zărește la orizont. Gazetele au anunțat venirea în țară a distinsului publicist englez Scotus Viator. Antreprenorii dela Cluj se pregătesc. Încă un prilej de a-și valorifica amărăciunile, de a-și vărsa delicata obidă a opoziției și de a se mai opinti odată în drumul anevoios spre guvern. Dl Scotus Viator va fi primit de la gară cu un maldăr de flori și cu un braț de petiții. Nu demult, dl Aurel Lazăr, fostul șef de resort al Spiritului în Consiliul dirigerit, i-a suflat la ureche ilustrului oaspe, că desființarea guvernului dela Sibiu, — hotărâtă după cum se știe chiar în clubul partidului național, — a stârnit cândva un val de indignare dela Oradea-Mare până la Temeșul de jos. Și ilustrul oaspe a crezut, — pentrucă delegații „comitetului de-o sută“ l-au luat în antrepriză, ca și pe Simion Bărnuț, pe Avram Iancu sau pe Gheorghe Bariț. Astăzi lucrurile se vor repeta. Dl Scotus Viator va fi împresurat încă odată, ridicat pe sus și convins că trebuie să scrie cel puțin un articol la *Times* în favoarea unor martiri ai democrației, prăpădiți și extenuați de o prea lungă abținență dela binefacerile puterii.

Dl Scotus Viator va ști însă, că nu poate aduce din Londra în buzunar lista viitorului guvern dela București, și că, ori câtă simpatie și grațitudine ar culege printre noi, amestecul său în frământările interne ale României de astăzi, în treburile ei de familie, — nu va provoca entuziasmul nimănui.

Acest amestec poate fi scontat, firește, de micii antreprenori politici ai Ardealului. Ne îndoim însă, deși prevedem apropiata punere în scenă, că marele prieten al României va accepta să joace acest rol de salvator al unei asociații de exploatare, în descompunere.

MOISE NICOARĂ

Adah-Kaleh

Două evenimente petrecute de curând au făcut ca despre insula Adah-Kaleh — care până aci era o anexă neînsemnată a județului Caraș-Severin — să se discute nu numai în întreg cuprinsul țării, ci chiar și la masa verde dela conferința din Lausanne. Ambele aceste evenimente, pe cât au apărut de surprinzătoare pentru opinia publică românească, pe atât de reușit au fost înscenate de aceia cari aveau tot interesul să ne procure această surpriză.

Pentru prima oară s'a vorbit de Adah-Kaleh — despre *Insula-Cetate* cum i s'ar zice pe românește — când cu venirea unui *kadiu* (judecător de pace) dela Constantinopol, întâmplată aproape concomitent cu deschiderea conferinței dela Lausanne. Autoritățile noastre, cele locale ca și cele centrale, surprinse de apariția curiosului mușafir i-au dorit, fără multă ceremonie, cale întoarsă.

Abia trecuți la ordinea zilei asupra acestui incident, ziarele ne-au adus știrea că chestiunea insulei Adah-Kaléh s'a pus de către reprezentantul Turciei și în discuția conferinței dela Lausanne, susținând că situația internațională a acesteia nu este tranșată și guvernul Turciei își menține toate drepturile asupra ei. Acest nou incident a fost cu atât mai neplăcut, cu cât și reprezentantul Jugo-Slaviei, a ținut și el să conteste dreptul României asupra insulei, firește nu de dragul turcilor, ci fiindcă socotesc că jertfa ce le-am dat din trupul nostru nu e suficientă și prind orice ocazie ca să ne mai ceară încă și altele.

Deși chestiunea insulei Adah-Kaleh, prin recunoașterea dreptului României asupra ei s'a încheiat, totuși credem necesar să ne ocupăm de ea, mai ales că, din cele ce s'au scris am observat că până și o parte a presei noastre abia știa în ce parte a României să o caute.

Până la anul 1716, insula aceasta din apropierea Orșovei nu avea nici o importanță. În acest an au început turcii să o fortifice dimpreună cu întreg malul sârbesc al Dunării, așezând în ea garnizoană militară. Anul următor însă, în urma înfrângerii de sub Belgrad, turcii părăsesc aceste poziții.

După retragerea turcilor, austriecii recunosc și ei importanța strategică a insulei și hotărăsc să ridice întărituri cari să facă față unui nou atac al turcilor. Timp de douăzeci de ani s'a lucrat, până

când s'au ridicat bastioanele așezate în formă patrunghiulară, dându-le numele celor patru învingători ai turcilor: Carol, Eugen, Mercy și Wallis, înlocuite mai târziu de către turci: Tekia, Elisabeta, Verciorova și Alion, numiri ce s'au păstrat și până astăzi. Pe vremea aceasta insula nu a fost locuită decât de un număr foarte restrâns de coloniști creștini angajați la lucrările ce se făceau.

În anul 1737 apare în fața insulei pașa dela Vidin, dar se retrage. În primăvara anului următor reapare iarăși, și după două luni și jumătate de asediu insula capitulează la 13 August 1738.

Austriecii nu se gândesc la ocuparea insulei până la 1789, când generalul Wartensleben apare în fața insulei cu zece mii de combatanți și provoacă pe comandantul insulei Mehemed Tehir pașa, să se predea. Răspunsul acestuia fu că garnizoana otomană are misiunea „să păstreze pe vecie cetatea sub poruncile Înaltei porți“. Astfel austriecii încep la 5 Noembrie 1789 bombardarea insulei, dar fără mult efect. Din lipsă de alimente și lemne garnizoana turcă însă capitulează la 16 Aprilie 1790. La 20 Aprilie insula este ocupată de austrieci și ținută până la 6 August 1791, când în urma păcii dela Șistov revine iarăși în mâna turcilor. Dela această dată insula a rămas mereu de o garnizoană compusă din 600 soldați-turci.

Urmează apoi pe insulă o epocă de liniște, în care garnizoana nu făcea decât serviciul în cele patru bastioane și-și alunga urâtul cu jocurile aduse din depărtările Anadoliei. De pe această vreme datează și numele Adah-Kaleh.

Tratatul dela Berlin (1878) uită să reglementeze situația politică a insulei. Astfel ea rămâne sub suveranitatea Turciei, dar primește o garnizoană austro-ungară. La început austriecii se gândeau să refacă cetatea, dar având în vedere dezvoltarea tehnicii moderne, au renunțat la acest plan al lor. Începând cu anul 1885, insula a fost considerată ca o garnizoană deschisă, păzită de un ofițer și 45 soldați din fostul regiment 43 infanterie din Caransebeș.

Cu încetarea luptelor pe insulă s'a infiripat o viață cu totul normală. S'a zidit o moschee, patrunghiul cu bastioane s'a transformat în bazar, iar cazematele s'au folosit ca locuințe. În preajma războiului mondial insula avea 550 de locuitori, cu toții musulmani. În anul 1913 guvernul maghiar a anexat insula la Ungaria.

Înstituindu-se administrația română în județul Caraș-Severin, musulmanii din Adah-Kaleh au crezut nemerit să se manifeste și politicește. Au organizat și ei o mică Albă-Iulie, hotărând alipirea la România. Drept „recompensă a acestei manifestări față de români“, — (frazele precum și datele ce urmează le luăm dintr'un memoriu al lor pe care-l țin gata pentru orice om mai de seamă care îi vizitează) — cer însă vechile lor privilegii: administrative, judecătorești, școlare, bisericești, polițienești și de trai, dupăcum urmează:

- un mudir (subprefect);
- „ kadiu (judecător de pace);
- „ imam (preot);
- „ muzein (diacon);

doi învățători, două învățătoare și șase jandarmi cu toții numiți și plătiți de guvernul din Constantinopol.

Primarii și consilierii comunali ar urma să se aleagă și să se plătească din taxele ce s'ar impune asupra mărfurilor importate pe insulă.

In ce privește traiul ei mai cereau:

1. liber import-export;
2. scutire de serviciu militar;
3. scutire de impozit către stat;
4. libertatea de a vinde mărunțișuri de ale lor în portul Orșova, de trei ori pe săptămână;
5. dreptul de a tăia lemne pe muntele Alion pe o adâncime de 10 km;

6. arendarea pescuitului pe Dunăre între Buziaș și gura râului Cerna — lungime de peste 100 km. — și fără nici o arendă pe porțiunea Dunării dintre râurile Cerna și Bahna (3 km).

Cum vedem din cele mai sus, turcii din Adah-Kaleh cereau stăpânirii românești de patru ani de zile neconținut ceea ce cerut în anul 1923 Ismed pașa la conferința din Lausanne. Dacă scuzăm opinia publică pentru dezorientarea cauzată de acest incident, în ce postură jalnică ne apar însă iarăși „competențele“ oficiale ale obiditei noastre țări, cari aveau datoria să le cunoască. Decepția noastră este cu atât mai justificată cu cât, în cuprinsul țării noastre sunt atâtea elemente cu misiuni tainuite, care nu au omenia musulmanilor din Adah-Kaleh de a le mărturisi pe față și pe cari, înaintea tuturor ar trebui să le cunoască însă, și organele noastre autorizate.

Prin sentința conferinței dela Lausanne, situația internațională a insulei Adah-Kaleh s'a tranșat. Rămâne deacum să soluționăm chestiunea turcilor de acolo din punct de vedere al politicei interne, adică chestiunea privilegiilor ce le reclamă ca minoritate, în legătură cu instrucția, cultul și traiul, despre care recunoaștem că le este foarte greu.

Dacă soluționarea situației internaționale a reclamat aproape cinci ani, apoi chestiunea privilegiilor va necesita un timp și mai îndelungat. Nu fiindcă cererile lor sunt exagerate și deci inacceptabile, ci fiindcă turcii din Adah-Kaleh sunt cea mai sigură zestre electorală pentru toți aceia pe cari îi lasă conștiința să le promită în vederea mandatului, marea și sarea. Alergarea după himera vechilor privilegii medievale, alimentată de români fără cumpăt, îi va împiedica multă vreme încă de a-și găsi o așezare normală în rândurile noastre. De altfel, ne miră foarte mult naivitatea aceasta a turcilor. Nimeni altul nu ar trebui să fie mai convins ca dânșii de adevărul exprimat în frumosul lor proverb, că:

„*dilden gelen elden glése, her fakir zenghin olur*“... Adică: dacă ar veni din mână ceea ce vine din gură, fiecare sărac s'ar face bogat...

P. NEMOIANU

Oszkár Jászi în Ardeal

— Cum îl privesc ziarele maghiare —

Pământul primitiv al României găzduiește de câteva zile un simpativ oaspe, care, acasă la el nu se mai poate întoarce. D. Oszkár Jászi, cunoscutul sociolog și om politic maghiar, este o veche cunoștință a Ardealului. Încă de pe vremea stăpânirii contelui Tisza, spiritul său democrat și înțelegător încercase să schițeze o formulă împăciuitoare pentru deslegarea aceluia primejdios nod gordian al politicii Austro-Ungariei: problema naționalităților. Ideologia sa sosise însă prea târziu. Soluția, nici n'a avut răsunetul dorit în mijlocul guvernanților dela Budapesta, cari l-au ostracizat, dar nici nu mai putea drege nimic. Iureșul istoriei nu mai îngăduia răgazul necesar pentru biruința doctrinei de bun simț, desfășurată în paginile revistei: *Secolul al 20-lea*.

De atunci, nodul gordian a fost rezolvat cu sabia. Emigranțul de astăzi abia a avut o iluzie de-o clipă, crezând că rețeta sa se poate aplica și după prăbușirea militară a imperiului dualist. Ministru „al naționalităților“ în guvernul de supremă efortare al contelui Károlyi, a încercat să mântuiască integritatea Ungariei făcând concesiuni cari puteau să fie ademenitoare cu zece ani mai înainte, dar cari erau un inutil anacronism după intrarea României în războiu. Tratatările dela Arad, cu unii din „frunțașii“ partidului național de-acolo, au fost un incident trecător, o confuzie, repede risipită de asprul glas al realității.

D. Oszkár Jászi plătește acum, cu exilul său voluntar, curajul de a se fi rostit sincer și loial în privința îndrumărilor politice, pe cari ar trebui să le urmeze patria sa în nouile împrejurări. A trebuit să treacă granița în fața valului roșu de bolșevism, care a inyatat cu atâta furie Ungaria în Februarie 1919, și nu s'a mai putut reîntoarce nici după ce amiralul Horthy s'a instalat în palatul regal din vechea cetate a Budei. Slabele forțe ale democrației maghiare s'au refugiat la Viena, persecutate și osândite cu o egală furie de teroarea evreocomunistă ca și de dictatura șovinismului antisemit. În această privință, și-ar putea adresa desigur multe imputări, și guvernanții ro-

mâni de pe vremea când, ocupând capitala de pe malul Dunărei, viteaza noastră oștire a gonit cu rușine regimul sângeros al ridicolului Bela Kuhn. Tocmai în momentul potrivit, a lipsit cu desăvârșire la București o înțelegere a felului în care intervenția noastră putea să dea cele mai bune roade pentru viitor.

Dar, despre aceasta va veni vremea să se vorbească pe larg. Din nenorocire, paginile scrise atunci nu mai sunt ale actualității; ele alcătuiesc un capitol de istorie.

Găsindu-se acum în mijlocul nostru, șeful grupărei rețanșate după coloanele ziarului *Bécsi Magyar Ujság*, îndreaptă privirile sale întristate tot asupra stărilor din patrie, și vocea sa îndurerată mărturiseste deschis: „Cât timp Ungaria nu va apuca pe calea adevăratei democrații, cât timp nu va abandona definitiv sistemul latifundiilor feudale, situația politică va fi încordată, căci feudalismul maghiar nu va înceta să amăgească poporul maghiar cu ideea narcotică a revanșei și iredentismului, în loc să introducă votul universal, să realizeze reforma agrară și să urmeze o politică democrată“.

E. interesant deci, profesând d. Oszkár Jászi aceste legitime năzuințe, să urmărim ecoul pe care l-a stârnit prezența sa în Ardeal, nu în rândurile oamenilor noștri politici, ci în rândurile minorităților. Normal ar fi fost, ca nouii cetățeni de naționalitate maghiară ai României să îmbrățișeze dela început, fără înconjur, o personalitate care nu putea îndreptăți nici o neîncredere, și care știe să acorde sensul vederilor sale cu o imutabilă situație de fapt. Cu toate acestea, d. Oszkár Jászi a fost primit de unele cercuri cu răceală, pe alocuri chiar cu antipatie. Noi ne putem permite să înregistrăm acest elocvent simptom, de natură să ne denunțe încă odată pe acei dintre ungurii ardeleni, cari simpatizează până într'atâta cu „fasciștii“ lui Hejjas, încât adoptă chiar și dușmăniile politice ale acestora...

* * *

Ziarul *Nagyvárad* din Oradea Mare învinovățește de-adreptul pe „emigranții dela Budapesta“ că au trădat interesele minorității maghiare din România. *Brassoi Lapok* merge mai departe, și contestă de-adreptul dlui Oszkár Jászi dreptul de a se amesteca în afacerile ungarilor din Ardeal, spunând anume, că tocmai trecutul și caracterul său politic nu-l îndrituiește să dea sfaturi ungarimei de-aici.

N'am aflat încă, dacă d. Oszkár Jászi a luat contact cu sferile conducătoare ale partidului național-maghiar, de curând adunat la Târgul-Mureș. Convorbirea între dsa și dl Ugron n'a putut fi, în niciun caz, prea călduroasă. Dar, pe cât cunoaștem sentimentele mării majorități a intelectualilor maghiari din Ardeal, știm că aceasta nu se pot împrieteni cu regimul horthist, adversar oricărei mișcări cu caracter democratic. În rândurile acestora, d. Oszkár Jászi, coborându-se, va putea împrăști multe îndrumări prețioase pentru o armonizare a intereselor minorității maghiare cu acele ale statului în care trăiește aceasta. Un cunoscut publicist, d. Arpad Páal, despre a cărui activitate

gazetărească a mai fost vorba în paginile acestea, intervine hotărât: — „Nu putem spune că Jászi nu ar avea dreptul să se ocupe de treburile unghurimei din Ardeal. Soarta acesteia depinde de soarta unghurimei în genere și de organizațiile vecine. Ideile de împăcare și înțelegere sunt binevenite, indiferent de unde pornesc“.

Acesta, credem, este un punct de vedere foarte clar. Intru cât el va fi împărțit și de ceilalți factori determinanți ai vieții publice din minoritatea maghiară, rămâne de văzut. Noi nu exprimăm aici nicio speranță și niciun regret. Nu este în căderea noastră să arătăm vre-o doleanță privitor la felul în care d. Oszkár Jászi este primit de către maghiarii din Ardeal. Am înțelege chiar, ca aceștia să nu lege atât de strâns soarta lor de frământările interne din Ungaria, și să aștepte aranjarea definitivă a situației lor mai mult în legătură cu factorii determinați ai vieții politice din țara unde se găesc, decât să privească neconținut dincolo de hotare, spre Budapesta sau spre Viena.

Dar, tocmai pentru acest motiv, ne simțim îndreptățiți să tragem unele concluzii din comentariile ținute în jurul vizitei dlui Oszkár Jászi și să deosebim preferințele după care se orientează concetățenii noștri, atunci când e vorba să-și desvăluiească un ascuns colț al sentimentelor lor.

A. H.

Scriitorii români

— Dintr'o cuvântare rostită la un festival al S. S. R. —

Sunt două categorii de scriitori. Cum sunt, de altfel în toate ramurile de activitate: talentați și mediocri, norocoși și nenorocoși. Deosebirea mare este, că norocul nu depinde totdeauna, — ca la alte meserii, — de talentul și hărnicia scriitorului, ci mai mult, așa, de hazardul, bun sau rău, care îl mână orbește, îl favorizează sau îl persecută în viață.

Întâmplarea! Dar cum s'a întâmplat oare, la noi mai ales, că de cele mai multe ori cei mai geniali scriitori ai noștri au fost și cei mai săraci, și cei mai fără de noroc?... Pentru ce norocul îi persecută tocmai pe ei, aleșii dintre aleși?... Să fie aceasta o simplă coincidență, un capriciu neînțeles al fatalității?

Nu. Căci nimic nu se întâmplă fără un motiv explicabil, — mai curând sau mai târziu, mai ușor sau mai greu de lămurit și de înțeles. Toate tainele își au deslegarea lor. Firea scriitorului e și ea o taină.

Pentru ce scrie el? Ce impuls misterios e răscolirea aceea de expansiune comunicativă a sufletului, răcoritoare și sfâșietor de dureroasă uneori? Pentru ce simte el necesitatea de a-și împărtăși gândul și simțirea sa, cu lumea toată?

Categoria norocoșilor urmărește, fără îndoială, celebritatea. Pe aceia îi și vezi repede ajunși la situațiile și demnitățile râvnite. Dar, gândiți-vă la cealaltă.

Ce l-a îndemnat să scrie, de pildă, pe Eminescu? Și în urma lui, pe Vlahuță, Iosif, Chendi, Gârleanu, ca să aducem exemple dintre cei morți, — căci la cei vii ne gândim întotdeauna și mai puțin. Ce au râvnit ei din bunurile vieții acesteia, pe care lumea toată așa de bine știe s'o trăiască, pe când ei nu s'au priceput să-și facă parte din ea

decât tocmai de atâta cât încape într'un mormânt, unde s'au dus cu toții prea de timpuriu?

Aproape nici un scriitor de talent al nostru n'a îmbătrânit încă în pace și fericire, încunjurat de stima, de iubirea și de recunoștința generală a neamului, cum se întâmplă acestea la alte națiuni cari au înțeles sufletul și firea scriitorului și au simțit câtă mană îmbelșugată e pentru națiune înțelegerea, căldura roditoare a cuvântului frumos, a gândului bun isvorât din sufletul scriitorului.

Pentru ce la noi întârzie *cultul* acesta? Psihologia scriitorului preocupat mereu de problemele profunde ale neamului, ale omenirii, nu este așu de greu de înțeles. Și justa apropiere se face ușor, după sinceritatea simplă a graiului lui.

Scriitorul adevărat trăiește din iubire pentru semenii lui, cu mintea frământată de ideea fericirii pentru ei. În altruismul său inconștient, nici nu se gândește că mulțimea aceia dragă, pe care o împodobește cu frumusețea imaginației lui bogate va răspunde cu ignorare și dispreț la năzuința lui bună. Nu se gândește.

Scriitorul nu-i utilitarist, și nu-i calculator. Nu se gândește că hârtia e scumpă, că editorii, tipografi, librarii, vor să trăiască bine, speculând munca lui. El nu se gândește decât la frumusețea acestei munci. Cum ar putea să-i dea forma cea mai aleasă, cât se poate de perfectă, în care să-și toarne gândul, impresiile, ideile, sufletul lui. Din complexitatea aceasta, întreaga lui mândrie și fericire, viața lui toată, vine să-și adape apoi spiritul, lumea iubită, primitoare de bine și frumos,

Iată pentru ce scriitorii aleși disprețuiesc „norocul“ celorlalți și mor săraci lăsând văduve și copii lipsiți de mijloace în urma lor. Iată pentru ce s'au gândit unii, mai inimoși, — poate chiar dintre cei mai norocoși, — să întemeieze o *societate* pentru a îndulci anume extrema suferință a celor desmoșteniți de soartă.

*

„Societatea Scriitorilor Români“ s'a înființat sub cele mai frumoase auspicii, sub președenția de onoare a ilustrei Carmen Sylva și a trecut apoi sub înalta patronare a M. S. Regina Maria, urmașa mare a suveranei-poete.

A strânge toate interesele noastre de breslă într'o asociație promovatoare și ocrotitoare, pentru întărirea solidarității între cei de același sânge, pentru înălțarea mai presus de toate *morală* a scriitorilor români, a fost cuvântul de ordine a celor muncitori. Căci, scriitorul care merită acest nume, nu urmărește decât puțința de a trăi și munci frumos.

Dar nevoile materiale au bătut în curând la ușile acestor copii ai naturii. Finanțele societății au rămas mult în urma celorlalte societăți similare. Cu toate că avem și noi văduve, orfani de îngrijit. Și avem scriitori tineri, cărora nu le-au crescut încă aripile. Și-i avem pe cei cu aripile obosite și frânte.

Negustorul speculant, industriașul bogat, ba poate și plugarul harnic preocupat de grija necurmată a hambarului său plin, nu vor să priceapă, pentru ce trebuie să trăiască și scriitorul? Ce folos

real ne poate aduce el cu poeziile, cu romanele sau dramele lui? Nu-
nici untură sau zahăr, nici bumbac sau lână, și nici grâu de măcinat.
E artă...

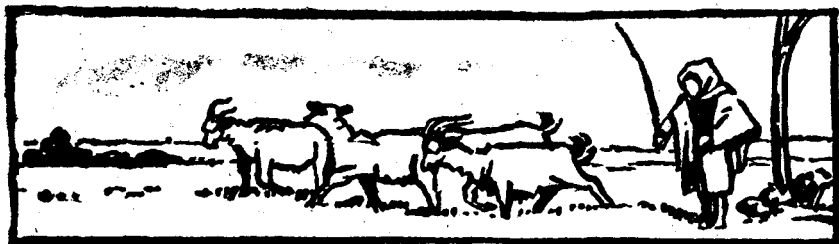
Dar, ce e arta, dacă nu religia lumii întregi. Ea a crescut de
veacuri în biserica cea sfântă a Domnului. Credeți în Dumnezeu?...
Să credeți atunci și în artă.

Vedeți cum omenirea, infectată până în suflet de lăcomia mate-
rialismului, e crudă și bolnavă? Disprețuind poezia curată, cereasca
artă, înălțătoare de suflet, lumea zăpăcită nu va ieși niciodată din
haosul infernului la lumina păcii, sub senina boltă azurie a pământu-
lui drag.

Acoperind cu ignorare glasul scriitorilor, poezilor, a cântăreților
noștri români, acoperim cu glia grea a mormântului, sufletul neamului
nostru. Căci ei sunt purtătorii vieții lui....

CONSTANȚA HODOȘ

Cronica politică

Organizarea partidului poporului în Ardeal

Ziarul *Indreptarea* a tipărit zilele trecute, pe o întreagă pagină, și cu tot fastul cuvenit, lista tuturor organizațiilor partidului poporului din Ardeal și Banat. Nu greșim, dacă spunem că această publicare egalează cu un adevărat eveniment politic. Pentru multă lume, în special pentru lumea neorientată dela București, va însemna chiar o surpriză. Aceasta nu va scădea însă întru nimic valoarea unui act, care se însărcinează să lămurească definitiv situația celui mai puternic și mai complect partid din România întregită.

Opinia publică din vechiul Regat, e amețită de gălăgia trivială a unei anumite părți din presa Capitalei, condusă de dnii Honigman—Rozenthal și favorabilă în mod suspect partidului național, care nu face altceva, de doi ani încoace, decât să trâmbițeze inexistența „grupărei” dlui Octavian Goga. *Patria* dela Cluj țese la rândul ei legenda stupidă, afirmând că noi suntem ba șapte, ba opt, ba numai cinci.

Astăzi, iată o desmințire strălucită: comitetele „averescane” din cele 24 județe ale celei mai mari dintre provinciile-noui. Sunt, nu „o sută” de intelectuali, ca în celebrul sinedriu al dlor Maniu-Vaida, ci sunt mai multe sute de frunțași ai vieții publice din întreg Ardealul și Banatul. Cu multă dreptate scrie d. Octavian Goga în scrisoarea pe care o adresează cu acest prilej dlui general Averescu:

— „Cu o mare satisfacție vă arăt că partidul poporului, care dispune de o organizație solidă, cu adânci rădăcini în masele populare, se întărește zi cu zi în Ardeal și Banat, unde sunt recente încă în amintirile tuturor binefacerile guvernării d-voastră și unde conștiința publică vede în l'nia noastră de conduită politică singura cale spre normalizarea vieții de stat, atât de zbuciumată astăzi.”

Și, cu atât mai multă justificare, răspunde dl general Averescu:

— „Te felicit, din tot sufletul, pentru rezultatul atât de îmbucurător ce ai obținut, rezultat însă de care nu m'am indoit o singură clipă. El este o garanție sigură și vădită că sămânța ce am aruncat, mână în mână, acum Țrei ani, a fost la timp aruncată, că a căzut pe țărâm prielnic și că-și va da, pe deplin, roadele. Pentru acei cari am desfășurat, la Arenele romane, în capitala Țării întregite, la 16 Ap-

riile 1920, steagul unirei în viața politică a tuturor românilor, nu poate fi satisfacțiune mai mare, decât faptul că pe zi ce trece să vedem că se îngroașe tot mai mult rândurile sub cutele lui. Am credința că nu va trece mult și se vor șterge și ultimele urme de rezistență în mersul triumfător al ideii noastre.”

Întâi adevăr, e un triumf. Partidul poporului dă astfel dovada netăgăduită, palpabilă, că e astăzi singurul organism politic normal care, adânc înfipt pe toată întinderea țării, e capabil să facă față exigențelor de guvernare ale României-întregite. Toate celelalte partide politice sunt incomplete sau fragmentare. Partidul liberal, destul de puternic în vechiul Regat grație lașezămintelor financiare pe cari se reazimă, și-a câștigat destul de numeroși partizani în Basarabia, prin dl Inculeț, în Bucovina, prin dl I. Nistor, dar este absolut inexistent în Ardeal și Banat. Partidul național, se mai bucură încă de inerția unui trecut care îl menține la suprafață în Ardeal, dar n'a reușit să-și închege nici măcar o fațadă în vechiul Regat, în Basarabia sau Bucovina. Însfârșit, partidul țărănesc, destul de înrădăcinat în Basarabia și în județele de munte ale vechiului Regat, n'are nici măcar organizații de formă în Ardeal și Banat, unde legăturile nedefinite cu partidul național opresc o organizare serioasă.

Așa se explică pentru ce guvernarea de ieri a partidului poporului a fost așa de liniștită, pentru ce guvernarea de astăzi a dlui Ion I. C. Brătianu se lovește de atâta rezistență din partea opiniei publice și pentru ce, mâine, guvernarea unor alte partide, alcătuint bucațele eterogene ale unui mozaic, ar fi amenințată în orice moment să se desfacă. Și acum, în fața celorlalte partide politice, stă în plină putere a tinereții și a dezvoltării sale, partidul poporului, cu organizații puternice în cele mai depărtate colțuri ale țării, și e gata să ia din nou cârma, realizând singura formulă care poate împăca cerințele prezente ale statului: o orientare unică, singură și forte, cu satisfacerea justă a tuturor intereselor particulare, egal reprezentate în marea familie a aceluiaș partid.

Organizarea partidului poporului în Ardeal și Banat e o cheazășie că nevoile locale, atât de disprețuite până acum, vor primi o ocrotire mulțumitoare. Numărul și seriozitatea oamenilor cari au venit din toate păturile sociale, sub steagul desfășurat aci de dl Octavian Goga sunt, cum bine s'a zis „o fală, nu numai pentru partidul poporului, ci și pentru întreg mersul ascendent al unificării noastre sufletești, pavăza consolidării României.”

ION BALINT

GAZETA RIMATA

Fagure la Blaj

In ziua 'ceea, pe Câmpie
Drept lângă „Piatra Libertății“
Stăteau țărani, cam o mie:
Păreau c'ar fi străjeri Cetății...
Era 'mprejur o zarvă mare,
Căci se zvonise până 'n hău,
Din Micăsasa 'n Șeica Mare
Și dela Veza 'n Hususău,
Și toți strigau, voioși pe-afară,
Cu mult orgoliu și curaj:
— „Ghiulukă a sosit asară,
»Cu domnul Fagure, la Blaj!“

Când canonicii îl văzură
Pe fratele lui Honigman,
Cu nasu-adus cam peste gură,
Cam cu pistrui, cam roșcovan,
Spun drept, avură bănuială,
Și n'au voit să-l mai primească.
Dar Fagure, cu îndrăsneală,
(Intr'o distinsă românească)
Dând pe „clarissimi“ la o parte,
C'un glas solemn și marțial:
— „Purdon, aici am și eu parte,
»Sunt din partidul național!“

Maniu interveni, cu frică,
C'un gest sfios, dar protector,

Și prezentă pe Emilică
In fața 'ntregului popor:
— „Eu nu-l întreb de unde vine,
„Din care-anume seminție,
„Dar Presa lui cu mine ține
„Și jură pe democrație.
„Greco-catolic, nu pot spune
„C'a fost vr'odată, nu-măntrec;
„El are-o altă confesiune:
„Nu e catolic, — e cam grec!

Apoi, luă oaspele cuvântul,
Sub cerul limpede, senin,
Și vorba lui o duse vântul,
De subț profilu-i acvilin:
— „Frați ardeleni, din Capitală
„Am coborât cu suflet nou,
„Căci am găsit o potriveală
„Cu legendarul vos't'erou...
„Doi veri am și eu dinspre mamă,
„Viteji, de poți să-i pui în geam,
„Și mândru sunt de ei, că-i cheamă
„Pe unul lancu, p'altu — Avram.

Electrizați de 'nsuflețire,
Și popa Man și Sâmpălean
Și Coltor, (ce băiat subțire...)
Strigau: „Trăiască Honigman!“
Numai în piață, unul, Ile
Cu Romulus din Sân-Mihuț
O tot țineau precumcă Mille
E strănepotul lui Bârnuț!...
Iar Fagure, (cu-Agârbiceanu
De gât) făcea enorm scandal,
Și tot spunea: — „Mă rog, la anu',
V'aștept la noi, la Purim-Bal!“

VITEAZUL LEONARD
martor ocular, sosit
dinadins dela Lemberg

INSEMNĂRI

O calomnie stupidă. Un domn, care nu se știe de unde și cum a ajuns să-și zică într'o vreme, dincolo de Ocean: „căpitanul“ Vasile Stoica, găsește cu cale să repeadă din bun senin împotriva dlui Avram Imbroane, născocirea stupidă a unei arestări pe frontul armatei române, în 1916.

Cu un prisos de amănunte, dl Avram Imbroane răspunde în *Banatul românesc*, arătând la ce se reduce toată această poveste fantastică și fixând cu cruzime și cu precizie, figura de aventurier suspect și îndrăsneț a „acuzatorului“.

Pentru toți cei cari îl cunosc pe dl Avram Imbroane, explicația era de prisos. Avântul repecupețit, cu care frunțașul bănățean s'a înrolat în armata română, felul însuflețit în care și-a făcut datoria până la urmă, stima pe care a câștigat-o printre tovarășii săi de arme, îl puneau la adăpost de atingerea oricărei calomnii, mai ales așa de prost ticluite.

Nădăjduim că foștii voluntari ardeleni, cari se întrunesc tocmai în zilele acestea la Arad, vor ști să dea camaradului lor de ieri toată satisfacția pe care o merită.

Istoria pragmatică. Dl Ion Lupaș s'a hotărât să facă o monografie plină

de laude, cuprinzând activitatea răposatului Consiliu dirigent. Nu demult, distinsul istoric al mitropolitului Șaguna, a afirmat la o întrunire publică, după cum se știe, că fostul guvern dela Sibiu a reprezentat „cea cea mai bună cărmuire“ din câte i-a fost dat României să aibă. Auzind aceasta, dl Ion Suciuc, fost și domnia-să membru în Consiliul dirigent, s'a declarat gata să lămurească la rândul său acest punct negru al trecutului. Dl Suciuc va face, cum am zice, un fel de „istorie pragmatică“, arătând ce fel de afaceri de spirt, de automobile și altele să făceau la Consiliul dirigent, reamintindu-și vremurile când, din pricina atmosferei care domnea la Sibiu, era silit să stea tot timpul cu mâna pe clanță.

În sfârșit, va adăuga, poate, la urmă, și o poveste cu oarecari rufe cari, se înțelege dela sine, erau foarte curate mai 'nainte de a se murdări... Sunt rufele cari ar fi trebuit spălate în familia dlui Iuliu Maniu...

Subvenții culturale. Am vorbit în mai multe rânduri despre acalmia complectă, care a cuprins ministerul Cultelor, de când dl C. Banu a instalat acolo nu numai o perfectă incompetență, dar și un minunat „far niente“...

Nici un program de activitate, nici o intervenție fericită, n'am avut de înregistrat, cu nici un prilej.

Abia acum, distribuirea unor anumite „fonduri culturale“ din noul buget, ne silește să îndreptăm privirile spre „activitatea“ dlui Banu. Aflăm, într'adevăr, că din suma de 1 milion, destinat „propagandei naționale“ în Ardeal, s'a dat unui fost colonel de artilerie, care tipărește la Oradea-Mare o mediocră revistă literară, rotunjoara subvenție de 100 mii lei...

E un semn al epocii în care trăim. Apar dela un timp încoace, atâtea publicații de tot soiul, încât sârmanii cetitori, dezorientați, nu mai știu pe cari să le sprijinească, și pe cari să le deie de-o parte. Se vede că nici oficialitatea nu mai poate distinge opera binefăcătoare care trebuie ajutată, de diletantismul, care nu poate râvni mai mult decât la un ușor zâmbet de incurajare. De aceea foștii comandanți de regiment primesc ajutoare pentru a apăra cultura națională la granițele românismului și mai mult ca sigur, poezii noștri lirici vor fi trimiși în străinătate să studieze mecanismul tunului de 150 milimetri. Răposatul critic francez Emile Faguet a scris cândva o cârtică despre „Cultul incompetenței“. D. Vintilă Brătianu, un mare iubitor de literatură, suntem siguri că a citit-o. De-aceea, aducându-și aminte că și-a pr pus să inaugureze o politică de strașnice economii, ministrul de Finanțe va exclama, de-abună seamă:

— „Iată ce va să zică a arunca bami pe... cele trei Crișuri!“

Elogiul lui Renner. Confrații noștri dela *Patria*, îndrumați fără îndoială de un singur instinct național și de o irezistibilă pasiune pentru democrație, au publicat deunăzi cel mai elogios articol din lume despre activitatea întreprinderii *Renner*. Sincerul acces de

entuziasm pentru nobila fabrică de piele din Cluj, nici măcar n'a fost trecut la rubrica anunțurilor, cum se obișnuiește. Apologia cu pricina, lungă, însuflețită și lirică, s'a lăfăit la vederea tuturor, între un fulgerător articol împotriva oligarhiei și un subtil reportaj politic de proslăvire a partidului național.

Nu ne mirăm că ziarul dlui Alexandru Vaida își pune coloanele la dispoziția cunoscutei firme, care susține ziarele șoviniste ale minorității maghiare. Fostul prim-ministru al României-intregite, am spus-o demult, figurează cu cinste în consiliul de administrație al lui *Renner*, de unde încasează pe nemuncite, sume frumoșele. Dar, grozav am vrea să știm, din cele câteva sute de funcționari și cei peste o mie de lucrători ai fabricii pe care o proslăvește *Patria*, câți sunt români? Or fi ei câțiva, cari învârtesc la roate, sau mătură prin curte, dar încolo, după cât știm, nu se mai găsește nici unul.

Iată un lucru pe care ar putea să ni-l spună *Patria*,—dar care, probabil, n'o interesează.

DI IULIU MANIU ȘI BELA KUN. Multe năzdrăvăni ne-a istorisit până acum *Patria* despre recunoștința patriotică pe care suntem datori s'o purtăm dlui Iuliu Maniu, pentru tot ceace acesta a făcut pe seama neamului românesc. Știam spre pildă că dacă fostul președinte al Consiliului dirigent, Doamne ferește! nu s'ar fi găsit în viață la 1 Decembrie 1918, nici marea adunare dela Alba-Iulia nu s'ar fi ținut și nici nu s'ar fi hotărât acolo unirea Ardealului cu vechiul Regat. Ne obișnuisem deci cu ideea, că întregirea hotarelor României se datorește deopotrivă unui erou *necunoscut*, acela care a fost reînălțat deunăzi la București, și unui erou *cunoscut*: dl Iuliu Maniu.

Iată însă acum, că domniile dela *Lupta* i-au desgropt și acestuia din urmă un

merit nou. Dle Emil D. Fagure, după vizita pe care a făcut-o la Blaj; recapitulând „învățăturile“ pe cari le-a cules acolo exclamă foarte grav și foarte convins, că — „*Dacă nu era Iuliu Maniu, Ardealul ar fi aclamat în 1919 pe Bela Kun!*“

Adică, fără vigurosul zăgaz, pe care nu armata română, ci viteazul șef al celor „o sută“ (până și Garibaldi avea „o mie!“) l'a așezat la frontiera României în primăvara anului 1919 — trupele lui Bela Kun ar fi intrat pe teritoriul Ardealului, iar țărănimea română s'ar fi strâns la Alba-Iulia, sub conducerea dlui Leonard Paukerow și ar fi ridicat în triumf, pe sus, pe comandantul gărzilor roșii... E greu să nu pufnești de râs, în fața tabloului pe care ni-l așează dinainte, retrospectiv, matadorii presei de pe strada Sărindar, cari par atât de convinși că numai dl Iuliu Maniu a împiedicat să se întâmple o asemenea rușine națională!

Noi credem alt fel. Dar nu ne îndoiim nici un moment că prietenii și protectorii dela București ai partidului național, dacă li s'ar fi dat ocazia, ar fi „aclamat“ pe numitul Bela Kun. Aceasta pentru simplul motiv că dl Emil D. Fagure s'a chemat acasă *Honigman*, după cum adevăratul nume al lui Bela Kun este *Kohn*... Și cine poate să garanteze că dl Honigman nu e cel puțin văr de-al doilea cu dl Kohn?

Dl Al. Marghiloman la Timișoara.
O informație a unui ziar din Banat ne anunță, că la Timișoara s'a găsit cineva, d. dr. Linția, care a luat asupra

sa însărcinarea de a organiza acolo partidul conservator-progresist. Știrea e de natură să producă oarecare surprindere. Nu cunoaștem până acum decât un singur „marghilomanist“ dincoace de Predeal: pe d. dr. N. Șerban dela Făgăraș. Bănuiam că e de ajuns.

Nu mai trebuie să adăugăm, că nu există un om șeros în tot Ardealul, care să creadă în sorții de isbândă a unei „descălcări“ conservatoare. Sfătuim deci, cu toată bunăvoința, pe d-l Al. Marghiloman, să renunțe la un proiect a cărui legitimare n'o putem vedea nici noi, și nu poate s'o vadă nimeni.

Aventurile nu sunt făcute pentru vârsta unor partide politice, atât de vechi...

Glasuri din Basarabia. Se pare că în Basarabia, lucrurile nu stau tocmai bine. Administrația liberală provoacă și acolo adânci nemulțumiri. Un deputat de dincolo de Nistru s'a plâns zilele trecute, la Cameră, împotriva unor destul de grave abuzuri.

Nu știm încă ce e adevărat din tot ce se spune. În orice caz, nu putem aplauda comentariile veninoase pe cari se grăbește să le facă „presa independentă“ dela București, care sare în sus țipând ca din gură de șarpe că: „Basarabia e cea mai nefericită, cea mai batjocorită, cea mai oropsită colonie de pe lume“.

Glasurile din Basarabia, le ascultăm cu interes. Glasul dlui Iacob Rozen-thal ar putea să fie mai puțin strident. Nu face decât să producă zăpăceală, într'o chestiune care ar trebui să fie, dimpotrivă, cât mai cinstită lămurită...